

Turkish Studies

Educational Sciences

Volume 13/19, Summer 2018, p. 1361-1382

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.14007>

ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Info/Makale Bilgisi

✍ Received/Geliş: Ağustos 2018

✓ Accepted/Kabul: Eylül 2018

✍ Referees/Hakemler: Doç. Dr. Özge HACIFAZLIOĞLU - Dr. Öğr.

Üyesi Yusuf ALPAYDIN – Dr. Öğr. Üyesi Faruk LEVENT

This article was checked by iThenticate.

"OKUL TABANLI AİLE DANIŞMANLIĞI (OTAD)" MODELİNE YÖNELİK FARKINDALIK DÜZEYİ VE UYGULANABİLİRLİĞİ: NİTEL BİR ARAŞTIRMA

Ali ÖZDEMİR - Seda AKSU***

ÖZET

Okul psikolojik danışmanlarının, ailedeki olumsuz koşullardan etkilenen çocuklarla karşılaşma oranı artış göstermektedir. Aileden kaynaklı sorunlara geleneksel okul psikolojik danışmanlığı hizmetlerinin yetersiz kalması ve bu konudaki farkındalığın artmasıyla birlikte, okullarda, aile danışmanlığı modellerinin kullanıldığı “okul temelli aile danışmanlığı (OTAD)” hizmetleri ortaya çıkmıştır.

Bu çalışmanın amacı, okul danışmanlığı ve aile danışmanlığı süreçlerinin bütünleştirilmesinden oluşan "Okul Tabanlı Aile Danışmanlığı (OTAD)" modeli konusundaki farkındalığın ve Türkiye’de uygulanabilirliğinin ilgili tarafların (rehber öğretmen, okul yöneticisi, veli ve branş öğretmenlerinin) görüşleriyle incelenmesi ve değerlendirilmesidir. Çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim deseni kullanılmıştır. Çalışma grubunda 5 okul yöneticisi 3 rehber öğretmen 3 öğretmen 2 öğrenci velisi olmak üzere 13 katılımcı yer almaktadır. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmış ve analiz kısmında içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre katılımcılar, öğrenci sorunlarının genellikle aileyle ilişkili olduğunu, ailedeki sorunun çözülmemesi halinde öğrencideki sorunun tam anlamıyla ortada kaldırılamayacağını, bu nedenle öğrencide var olan sorunların aileyle ilişkilendirilerek ele alınması gerektiğini ifade etmişlerdir. Bununla birlikte okul danışmanlarının aileyle çalışma konusunda yeterli düzeylerinin düşük olduğunu ve buna sebep olan bazı faktörlerin mevcut olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca Türkiye’de OTAD modelini gerçekleştirmenin mümkün olduğu ve bu modelin önemli faydalar sağlayacağı da katılımcılar tarafından ifade edilmiştir. Verilerden elde

* Dr. Öğr. Üyesi Marmara Üniversitesi, El-mek: aozdemir@marmara.edu.tr

** Marmara Üniversitesi Lisans Mezunu, El-mek: aksu.seda@outlook.com

edilen bulgular doğrultusunda Türk eğitim sisteminde okul tabanlı aile danışmanlığı konusundaki farkındalığın geliştirilmesi için hizmetiçi eğitimlerin artırılması, hizmet öncesi eğitim programlarında OTAD modeline yönelik öğretim programlarının yer alması ve bu modele yönelik bir altyapı oluşturulması gibi hem farkındalığı artırmaya hem de uygulanabilirliğe yönelik öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Okul temelli aile danışmanlığı, nitel araştırma, olgubilim, okul-aile ilişkileri

AWARENESS LEVEL AND APPLICABILITY OF " SCHOOL BASED FAMILY COUNSELING " MODEL: A QUALITATIVE RESEARCH

ABSTRACT

School psychological counselors' encounter ratio with children affected by negative conditions in their family increases. Traditional school psychological counseling services have failed to satisfy family based problems and awareness in this subject has increased. Therefore, "school based family counseling (SBFC)" services which uses family counseling models arose in the schools.

Purpose of this study is to investigate and evaluate awareness about "school based family counseling (SBFC)" model which is constituted from integration of school counseling and family counseling and applicability of SBFC in Turkey by using opinions of related people (school counselor, school administrator, parents and branch teacher). In the study, phenomenologic design which is one of qualitative research method was used. Working group was consisted of 5 school administrators, 3 school counselors, 3 teachers, 2 parents. Data were collected by semi-structured interview questionnaire and in analysis section content analysis method was used. According to findings, participants indicated that students' problems should be considered by associating family and levels of competence of school counselors' working with family is considerably low. Moreover, participants pointed out that it is possible to use SBFC model in Turkey and this model has important benefits. In accordance with findings, suggestions about improving awareness about school based family counseling and its applicability were presented.

STRUCTURED ABSTRACT

Introduction

The negative effects of families on children reach the school and affect the school. According to Crespi, Gustafson and Borges (2006), school psychologists are increasingly encountering students affected by family problems. The researchers found that the negative effects on children's academic performance were; lack of family support (Lagana, 2004; Ponsford and Lapadat, 2001); divorces (Sun & Li, 2002); absence

of parents (Heard, 2007) and parental loss (Abdelnoor and Hollins, 2004); have certified that they originate.

There are also many studies focusing on how healthy family functions help children to succeed in school. Steward, Jo, Murray, Fitzgerald, Neil, Fear & Hill (1998) found that students who get help from their families in problem solving; revealed that their grade point averages were higher than those who did not trust in getting help to their families. Amatea, Smith-Adcock, and Villares (2006) defined a framework for school cooperation with a family of school counselors to support children's learning and to cooperate with families. Tofur and Balıkcı (2018) stated that family support and participation at school creates a positive school climate for student relations.

This study and similar studies have shown that variables within the family have the potential to positively or negatively affect the student and that it becomes increasingly necessary to evaluate student-related issues from a holistic perspective. This holistic point of view led researchers to seek a more comprehensive model and ensured the emergence and dissemination of a School-Based Family Counseling (SBFC) approach, involving both the students and the family, to integrate the concepts of family counseling and school counseling, aimed at solving student problems.

The School-Based Family Counseling (SBFC) model, which begins to take place in the literature based on the understanding that children's problems cannot be considered independent of their environment, involves the provision of more comprehensive services for children and families by integrating school counseling and family counseling services. School-Based Family Counseling (SBFC) is considered as an approach that combines the concepts of school counseling and family counseling in larger systems to address the challenges faced by the student (Hing, Olivier and Everts, 2013).

Every society adopts various models of implementation to find solutions to the problems of children and families and to contribute to family well-being. Strengths-Based School Counseling Approach (Akos and Galassi, 2008) and Contextual School Counseling Approach (Baskin and Slaten, 2014) are some of them. In some developed countries, it is seen that SBFC model is applied. School-Based Family Counseling master program (Carter and Perluss, 2008), implemented at California State University, and SBFC pilot scheme with families of students diagnosed with autistic spectrum disorder in urban schools in Los Angeles (Hing, Olivier and Everts, 2013) and The SBFC service (Tippett, 2016) offered to high-risk students through the Mission Possible program by graduate students at the University of San Francisco (Tippett, 2016) is one of the examples where this model has been implemented.

In Turkey, no research has been made about School-Based Family Counseling is little is, it is not known what level of awareness for SBFC. Statement of the Problem fort this study, consolidation of school counseling and family counseling processes School-Based Family Counseling (SBFC) model, guidance counselors, school administrators, parents, what are the awareness and views on the applicability of class and branch teachers in Turkey? it is designated as.

Method

In this study, qualitative research methods and qualitative research patterns; phenomenological method was used. The main features of qualitative research approaches are; to provide sensitivity to the natural environment, to have a participatory role of the researcher, to have a holistic approach, to present the perceptions, to have flexibility and inductive analysis in the research design (Yıldırım and Şimşek, 2013).

Working Group

In this study, typical case sampling of purposive sampling techniques was used to ensure that the participants were able to provide the data of the research. It consists of 6 school administrators, 4 school counselors, 4 teachers and 3 student's parents; working in the public schools in Istanbul, Kadıköy and Üsküdar districts.

Data Collection Process

The data were obtained by semi-structured interview technique using semi-structured interview form. Semi-structured interview; It is a technique that allows the researcher to prepare the interview form which includes the questions he / she has planned to ask in advance and to clarify the details of the person with different sub-questions depending on the flow of the interview and to give free reaction of the individual (Karasar, 2015).

In the process of preparation of the semi-structured interview form, an interview form was formed by using the data obtained after the literature review. The participants were informed in advance about the subject and content of the interview; then interviews were carried out. Interviews during data collection; a total of 17 participants and made an appointment with the participants; they were conducted face to face in a quiet and quiet environment in the school they work. During the interviews, the voices were recorded with the participants, who allowed voice recording, which lasted about 20-30 minutes. The recorded interviews were then written and analyzed.

Data Analysis

In the research, it was used descriptive analysis technique, which is one of the qualitative data analysis methods for analysis of data obtained in interviews. The data obtained from the interviews were presented according to the themes that were formed based on the research questions. The data is systematically described, clearly and comprehensively. The results of the research were then interpreted by interpreting these descriptions. In this study, direct quotations are included to reflect the views of individuals.

Findings and Discussion

In the study, guidance counselors, school administrators, parents, class and branch teachers of the School-Based Family Counseling (SBFC) awareness levels about the models and some questions were posed to the participants in order to determine their views on the applicability of this model in Turkey. When the opinions stated in the direction of these questions are evaluated, the most important result obtained from the opinions of the participants about the relationship of the problems with

the family during the guidance and counseling process, that the problems of the students are generally related to the family and these problems should be solved in the family system by associating with the family. When the literature is examined, it is found that there are many researches that have similar results. Üstündağ (2014) stated that there may be some hidden reasons that cause problems especially in childhood; therefore it is important to realize the problems by taking a holistic approach and to realize what the real reason is. Annunziata, Hogue, Faw and Liddle (2006), in their study, stated that the variables in the family process are related to the school success of the student from kindergarten years. Özcan and Artar (2017), one of the variables in the process of family divorce in their study of the process, they found that the problem solving skills of divorced family children were lower than children live with their family together. This is a situation in which students will experience problems in academic or social context.

The most important result of the participants' opinions about the competencies of the counselors and psychological counselors of the schools to work with the families were; the level of proficiency of counselors and psychological counselors in working with families is low. When the literature is examined, similar results are obtained. Samis (1993; as cited in: Gerrard, 2008), in a study conducted with 249 school counselors, it was concluded that participants preferred to conduct individual studies with children and teachers rather than to provide family counseling. Participants believe that guidance and psychological counselors are inadequate to work with families for a variety of reasons and that this situation hinders effective intervention in student problems. In our country; in a study on the qualifications of the teaching profession, it is concluded that most of the prospective teachers are looking hopeless and pessimistic about the future of the teaching profession (Karataş, Ardiç and Oral, 2017). This situation may lead to a decrease in the motivation to win the competencies that must be possessed. This result, it supports the opinions of counselors and psychological counselors who argue that the competences of working with families for various reasons have decreased.

Participants; school counseling and family counseling concepts of "School-Based Family Counseling" the most important results emerged when considered views on merging the roof that it is possible to combine the two approaches. When the literature is examined, it is frequently found that similar results are obtained. Carter and Perluss (2008) described one of the first SBFC master's program at California State University. Carter and Evans (2008) stated that if the family problems were critical in solving the student problem, the school would provide families with one to six sessions of family counseling. Expressing that if more comprehensive needs are identified (such as psychiatric support), the counselor will lead; he made explanations about the implementation of the SBFC model. These studies support the fact that school counseling and family counseling can be combined under SBFC.

The most important result that emerged when participants evaluated their views on the benefits of the SBFC model is that the SBFC model will certainly be useful. It was stated by the participants that especially the problems will be solved faster, the solutions will be provided permanently and the benefits will be ensured as the family,

school and student will be provided with the consensus. When the literature is examined, it is frequently found that similar results are obtained. Negreiros and Miller (2014) in their study, school psychologists, they stated that addressing the possible effects of family problems on children will help to improve student success. Carter, Evans, Zapata, and Taefi (2011) conducted a pilot scheme of the SBFC model at city schools in Los Angeles, the data obtained and parental feedback revealed an improvement in student behavior and academic achievement.

Conclusion and Future Directions for Research

Considering the opinions of all participants, considering the opinions of the counselors and psychological counselors about the competences of working with families, studies should be done to determine the competencies required by the School-Based Family Counseling model. In addition, these competencies should be increased by in-service training and professional development should be provided. These in-service trainings should not be limited to guidance and psychological counselors; education managers and branch teachers should be included in the process so that all interested parties have the competencies required by this model.

It should be ensured that the curriculums for the SBFC model are included in the pre-service training programs. Thus, before starting the service, the infrastructure for this model should be ensured. In later studies, research should be conducted on how the SBFC model can be created within the Turkish Education System and how it can be integrated with the existing education system.

Keywords: School based family counseling, qualitative research, phenomenology, school-family relations

Giriş

Ailenin çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri okula uzanmakta, okulu etkilemektedir. Crespi, Gustafson ve Borges (2006)'a göre okul psikologları, aile sorunlarından etkilenen öğrencilerle giderek daha fazla karşılaşmaktadır: "Ailelerin yaklaşık % 60'ını etkileyen boşanma sorunu, alkolik ailede yetişen her 6 çocuktan 1'i ile ebeveyn ihmali ve çok sayıda çocuk ve genci etkileyen fiziksel ve psikolojik taciz gibi sorunlarla ilgili, birçok uygulayıcı okul ortamında çocukları doğrudan etkileyebilecek müdahalelerle ilgilenmektedir". Araştırmacılar, çocukların akademik performansındaki olumsuz etkilerin aile desteği eksikliğinden (Lagana, 2004; Ponsford ve Lapadat, 2001); boşanmalardan (Sun & Li, 2002); anne yokluğu (Heard, 2007) ve ebeveyn kaybından (Abdelnoor ve Hollins, 2004) kaynaklandığını belgelemiştir.

Ayrıca sağlıklı aile işlevlerinin, çocukların okulda başarılı olmasına yardım ettiğine odaklanan birçok çalışma bulunmaktadır. Zimmer-Gemback ve Locke (2007), örneklerini ergenlerin oluşturduğu, evde ve okulda daha etkili başa çıkma stratejileri kullanan, daha pozitif aile ilişkileri olan bir Aile İlköğretim Modeli geliştirmişlerdir. Lambert ve Cashwell (2004), yaptıkları çalışmada ebeveynleriyle etkili iletişim kuran öğrencilerin, okul kaynaklı saldırganlığının düşük olduğunu bulmuşlardır. Steward, Jo, Murray, Fitzgerald, Neil, Fear&Hill (1998), problem çözmeye ailelerinden yardım alan öğrencilerin, ailelerine yardım alma konusunda güvenmeyen öğrencilere göre not ortalamalarının daha yüksek olduğunu ortaya koymuşlardır. Amatea, Smith-Adcock ve Villares (2006), okul danışmanlarının öğrencilerin öğrenmesini desteklemede, ailelerle işbirliği

yapabileceği bir aile-okul işbirliği çerçevesi tanımlamıştır. Tofur ve Balıkcı (2018), okulda aile desteği ve katılımının, öğrenci ilişkileri için olumlu bir okul iklimi yarattığını ifade etmiştir.

Bu ve benzeri çalışmalar, aile içindeki değişkenlerin öğrenciyi olumlu ya da olumsuz etkileme potansiyeline sahip olduğu ve öğrenci ile ilgili konuları bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirmenin giderek daha gerekli hale geldiği sonucunu ortaya koymuştur. Bu bütüncül bakış açısı ise araştırmacıları daha kapsamlı bir model arayışına götürmüştür ve hem öğrencileri hem de aileyi dahil ederek öğrenci sorunlarının çözülmesini hedefleyen, aile danışmanlığı ile okul danışmanlığı kavramlarının bütünleştirilmesi ile meydana gelen "okul tabanlı aile danışmanlığı (OTAD)" yaklaşımının ortaya çıkması ve yaygınlaşmasını sağlamıştır.

Aile danışmanlığı, bireylerin kendi çevrelerinin ürünü olduğu ve bireylerin çevrelerini oluşturduğu şeklindeki iki kavramsal çerçevenin birleşme noktasıdır. Bu danışmanlıkta her iki faktör de benimsenir ve aile danışmanının hem bireysel dinamikleri hem de aile sistemlerini anlayabilmesi beklenmektedir (Dodson ve Kurpius, 2013). Uzman kişilerce yürütülen aile danışmanlığı süreci genellikle okul danışmanları tarafından kullanılamamakta, ancak aile danışmanlığı eğitimi almış olmaları halinde kullanılabilir. Bununla birlikte okul personeli, bir öğrenciyi etkileyen bir aile sorununun olduğunu tespit ettiğinde, aileyi genellikle aile danışmanlığı için bir toplum ruh sağlığı kurumuna yönlendirmektedir (Gerrard, 2008).

Okul danışmanlığı ise, öğrencilerin yaşamlarının akademik, kariyer ve kişisel/sosyal yönlerinde yüksek standartlara ulaşmalarına yardımcı olmak için yürütülen süreçlerdir (McGannon, Carey ve Dimmitt, 2005). Okul psikolojisi, aile terapisi, sosyal hizmet ve özel eğitim literatürü, okulda zorluk çeken çocuklara yardım etmek için hem aile hem de okul aracılığıyla müdahale etmenin önemini vurgulasa da, bu literatür çoğunlukla teorik ve tanımlayıcı niteliktedir. İlgili alanyazın incelendiğinde uygulamaya yönelik az sayıda çalışmanın olduğu görülmektedir. Örneğin; Nicoll (1992), okul danışmanları için öğretmen ve ebeveynlerle yapılan konferans ortamlarında kullanılabilir bir aile danışmanlığı modeli tanımlamıştır. Widerman ve Widerman (1995), okul ortamında başarının artırılmasında ailenin olumlu etkisinin önemini vurgulayarak bunu artırmak için aile odaklı okul danışmanlığını önermiştir. Lewis (1996), okul danışmanları tarafından yapılan müdahalelerin odağının aile danışmanlığı olması gerektiğini belirtmiştir. Bemak ve Cornely (2002), okul danışmanlarının marjinal öğrenciler ve aileleriyle çalışması için etkili bir yöntem olarak Okul ve Aile Müdahale Modeli'ni tanımlamıştır.

Çocukların sorunlarının çevrelerinden bağımsız düşünülmemeyeceği anlayışından yola çıkarak literatürde yer almaya başlayan "Okul Tabanlı Aile Danışmanlığı (OTAD)" modeli, "okul danışmanlığı" ile "aile danışmanlığı" hizmetlerinin bütünleştirilerek çocuk ve ailelere yönelik daha kapsamlı hizmetlerin sunulmasını içermektedir. Okul Tabanlı Aile Danışmanlığı (OTAD), öğrencinin karşılaştığı zorlukları ele almak için okul danışmanlığı ve aile danışmanlığı kavramlarının daha geniş üst sistemler içerisinde birleştirildiği bir yaklaşım olarak kabul edilir (Hing, Olivier ve Everts, 2013). Bu sistemler, çocukların sorunlarını kendi kişilerarası ilişkiler ağı bağlamında ele almaktadır. Burada bahsedilen kişiler arası ilişkiler ağı; aile, akran grubu, sınıf, okul (öğretmen, müdür, sınıf arkadaşları) ve toplum olarak tanımlanabilir. Bir çocuk OTAD uzmanına başvurduğunda, çocuğun sorunu bu ilişkiler ağının birini veya hepsini kapsayabilir. OTAD uzmanı, bu ilişkilerin etki derecesine dikkat etmekle birlikte, çocukta olumlu değişimi pekiştirmek için öncelikle ailesi ile olumlu bir ilişki kurmaktadır (Gerrard, 2008).

Çocuk ve ailelerin sorunlarına çözüm bulma ve aile refahına katkı sağlama konusunda her toplum çeşitli uygulama modellerini benimsemektedir. Örneğin öğrencinin güçlü yönlerini vurgulayarak problemleri önlemeye dayalı Güç Tabanlı Okul Danışmanlığı yaklaşımı (Akos ve Galassi, 2008), psikoterapinin bağlamsal perspektifinin anlaşıldığı ve okul ortamında bir danışman tarafından kullanıldığı İçeriksel Okul Danışmanlığı yaklaşımı (Baskin ve Slaten, 2014) bunlardan bazılarıdır. Bazı gelişmiş ülkelerde ise OTAD modelinin uygulandığı görülmektedir. Kaliforniya

Eyalet Üniversitesi'nde uygulanmakta olan okul tabanlı aile danışmanlığı yüksek lisans programı (Carter ve Perluss, 2008), Los Angeles'ta şehir okullarında uygulanmış olan otistik spektrum bozukluğu tanısı almış öğrenci aileleriyle yapılan OTAD pilot uygulaması (Hing, Olivier ve Everts, 2013) ve San Francisco Üniversitesi'ndeki lisansüstü öğrenciler tarafından "Mission Possible" programı aracılığıyla yüksek riskli öğrencilere sunulan OTAD hizmeti (Tippett, 2016) bu modelin uygulamaya geçirildiği örneklerden bazılarıdır.

Türkiye'de ise okul temelli aile danışmanlığı konusunda yapılmış araştırmalar yok denecek kadar az olup, OTAD'a ilişkin hangi düzeyde farkındalığın olduğu bilinmemektedir. Bu çalışmanın problem durumu, okul danışmanlığı ve aile danışmanlığı süreçlerinin bütünleştirilmesinden oluşan Okul Tabanlı Aile Danışmanlığı (OTAD) modeli konusunda rehber öğretmen, okul yöneticisi, veli, sınıf ve branş öğretmenlerinin farkındalıkları ve Türkiye'de uygulanabilirliği konusundaki görüşleri nelerdir? Olarak belirlenmiştir.

Yöntem

Çalışmada nitel araştırma yöntemi ve nitel araştırma desenlerinden "olgubilim" deseni kullanılmıştır. Nitel araştırma yaklaşımlarının öne çıkan özellikleri doğal ortama duyarlılık sağlaması, araştırmacının katılımcı rolü olması, bütüncül bir yaklaşıma sahip olması, algıların ortaya konmasını sağlaması, araştırma deseninde esneklik ve tümevarımcı bir analize sahip olmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Olgubilim çalışmaları, farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Olgubilim (fenomenoloji) desenini kullanan çalışmaların amacı, insanların belli bir olgu (fenomen) ya da gerçeğin belirli bir yönünü tecrübe etme, yorumlama, anlama ya da kavramsallaştırmada kullandıkları farklı yolları tanımlamaktadır. Bu yolla belirli bir olgu üzerinde anlayışlar ortaya çıkarılır ve bu anlayışlar kavramsal kategorilere göre sınıflandırılır (Çepni, 2010).

Çalışma Grubu

Bu çalışmada, katılımcıların araştırmanın verilerini sağlayabilecek niteliklerde olması açısından amaçlı örnekleme tekniklerinden tipik durum örnekleme kullanılmıştır. Bu örnekleme yönteminde amaç, belirlenen temaya dair daha derin bir anlayış kazanmaktır (Neuman, 2013).

İstanbul İli, Kadıköy ve Üsküdar ilçelerindeki devlet okullarında çalışan 6 okul yöneticisi, 4 rehber öğretmen, 4 öğretmen ile 3 öğrenci velisinden oluşmaktadır. Katılımcıların kimliklerini korumak için kendilerine rumuzlar verilmiştir. Katılımcıların demografik bilgileri Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Bilgileri

Katılımcılar	Cinsiyet	Eğitim düzeyi	Okulun Türü
Katılımcı M1	Kadın	Lisans	Lise
Katılımcı M2	Erkek	Lisans	Ortaokul
Katılımcı M3	Erkek	Lisans	İlkokul
Katılımcı MY1	Kadın	Lisans	Ortaokul
Katılımcı MY2	Kadın	Lisans	Lise
Katılımcı MY3	Kadın	Y. Lisans	İlkokul
Katılımcı PDR1	Erkek	Doktora	Ortaokul
Katılımcı PDR2	Erkek	Doktora	Ortaokul
Katılımcı PDR3	Erkek	Y. Lisans	İlkokul
Katılımcı PDR4	Kadın	Lisans	İlkokul
Katılımcı BÖ1	Kadın	Lisans	Ortaokul
Katılımcı BÖ2	Kadın	Lisans	Lise
Katılımcı SÖ1	Kadın	Ön Lisans	İlkokul
Katılımcı SÖ2	Erkek	Lisans	İlkokul
Katılımcı V1	Kadın	Lise	İlkokul
Katılımcı V2	Erkek	Lise	Ortaokul
Katılımcı V3	Kadın	Ortaokul	Lise

Veri Toplama Süreci

Araştırmada veriler, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak, yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla elde edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme; araştırmacının önceden sormayı planladığı soruları içeren görüşme formunu hazırladığı ve görüşmenin akışına bağlı olarak değişik alt sorularla kişinin cevaplarını açarak ayrıntılandırmasını ve bireyin serbest tepki vermesini sağlayan bir tekniktir (Karasar, 2015).

Yarı yapılandırılmış görüşme formunun hazırlanması sürecinde konu ile ilgili alanyazın taraması yapıldıktan sonra elde edilen verilerden yararlanılarak görüşme formu oluşturulmuştur. Hazırlanan görüşme formu, ilgili alanda uzman iki akademisyenin görüşleri alınarak yeniden incelenmiş ve gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Katılımcılara yapılacak görüşmenin konusu ve içeriği hakkında önceden bilgi verilmiş, daha sonra görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Veri toplama sürecinde görüşmeler, toplam 17 katılımcı ile yapılmış ve katılımcılardan randevu alınarak görev yaptıkları okullarda sessiz ve sakin bir ortamda yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerde ses kaydına izin veren katılımcılarla yaklaşık 20-30 dakika süren görüşmeler yapılarak sesleri kaydedilmiştir. Kaydedilen görüşmeler daha sonra bire bir yazıya dökülmüş ve analiz edilmiştir. Bu yolla katılımcıların Okul Tabanlı Aile Danışmanlığı (OTAD) konusundaki görüşleri ayrıntılı olarak belirlenmeye çalışılmıştır. Görüşme formunda yer alan sorulara EK-1'de yer verilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmada görüşmelerle elde edilen verilerin analizinde, nitel veri analiz yöntemlerinden biri olan betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Görüşmelerden elde edilen veriler araştırma soruları esas alınarak oluşturulan temalara göre sunulmuştur. Veriler sistematik olarak, açık ve anlaşılır bir biçimde betimlenmiştir. Ardından bu betimlemeler yorumlanarak araştırmanın sonuçlarına ulaşılmıştır. Araştırmada bireylerin görüşlerini yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara da yer verilmiştir.

Bulgular

Öğrenciye Yapılan Danışmanlık Sürecinde Sorunların Aile ile İlişkilendirilmesine Yönelik Bulgular

Araştırmada okul yöneticilerinin, rehber öğretmenlerin, branş öğretmenlerin ve velilerin, öğrenci sorunları ele alınırken aile ile ilişkilendirilmesi konusundaki düşüncelerinin ne olduğunu

saptamak amacıyla katılımcılara “Öğrenciye yaptığınız/yapılmakta olan danışmanlık sürecinde, sorunların aile ile ilişkilendirilerek ele alınması konusundaki düşünceleriniz nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya verilen cevapların analiz edilmesiyle ortaya çıkan sonuçlar Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Öğrenci Sorunlarının Aile ile İlişkilendirilmesi Konusundaki Düşünceler

Görüşler	f	Katılımcılar
Ailenin sürecin içinde olması son derece önemli ve gereklidir	8	M1, M3, MY2, PDR1, PDR2, SÖ1, V1, V2
Öğrencideki problemin kaynağı genellikle ailededir	8	M1, M2, MY1, PDR2, PDR4, BÖ1, BÖ2, V1, V2
Çocuk ailede yaşadığı olumlu/olumsuz durumları yansıtır.	7	MY1, BÖ2, SÖ1, M2, MY2, PDR1, PDR2
Okul ile aile işbirliği içinde olmalıdır	4	M3, PDR3, SÖ2, V3
Aileyi merkeze almadan sorunu çözmek mümkün değildir	4	M2, MY3, PDR1, PDR4
Ailenin desteği alınarak sorun çok daha hızlı çözülebilir.	1	PDR1
Sorunların aileyle birlikte çözülmeye çalışılması olumlu bir gelişmedir	1	SÖ2
Sadece öğrenciyle görüşmek yeterli olmaz	1	V3
Aile sürece dâhil edilmezse, problemler davranış çocuğun yalnızca okulda yaptığı bir yanlış olarak algılanır	1	SÖ1
Anne ve baba sürece dâhil edilip, sorun bütüncül olarak çözülmeye çalışılmalıdır	1	PDR3
Sorunlar aileyle birlikte ortaya çıkan bir nedensellik içerir	1	SÖ2
Problemin altında yatan ailevi nedenler aranmalıdır	1	PDR3

Tablo 2’de yer alan bulgular değerlendirildiğinde katılımcıların çoğu, öğrencideki problemin kaynağının ailede olduğunu ve okulda yapılan psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinde ailenin sürecin içinde olması gerektiğini düşünmektedir. Bu doğrultuda Katılımcı M1 “*Öğrenci sorunlarına baktığımızda genelde aileden kaynaklı olduğunu görüyoruz. Onun için ailede başlaması son derece önemli. Ailenin problemlerinin çözümlenmesi de son derece önemli.*” ifadesini kullanarak öğrencide var olan problemlerin kaynağının aslında aile olduğunu ve bu yüzden ailenin sorunlarıyla da ilgilenilmesi gerektiğini, onların problemlerinin çözümlenmesinin önemli olduğunu belirtmiştir. Buna benzer olarak Katılımcı M2 “*Sorunların büyük bir kısmı aileden kaynaklanıyor. Çocukların okula getirdikleri sorunların temelinde, ailede yaşadıkları sorunlar, sıkıntılar veya ailenin yetiştirme tarzı olduğunu gördük. Yani aileyi de bu işin merkezine almadan çözümlenmenin mümkün olmadığını görüyoruz.*” ifadesini kullanarak ailenin yetiştirme tarzı, yaşadığı sıkıntılar ve sorunların, çocuğun okula getirdiği sorunların kaynağını oluşturduğunu ifade etmiştir. Ayrıca Katılımcı M2 “*Bazılarında ailede şöyle bir durum var; aile çok fazla cidden o işe müdahale etmek istiyor, ama bulunduğu çevre itibarıyla yani ailenin sosyoekonomik durumundan dolayı, yani yaşadığı mecburiyetlerden dolayı o bölgeden o çocuğu kurtarma imkânları yok.*” “*İkincisi yani ikinci durum aileyle alakalı, aile sorunun farkında değil, böyle bir sorunu doğru görmüyor, çünkü kendi yaşantısında o işlerin çok normal olduğunu, olabileceğini gördüğü için ve hiçbir şekilde ikna olmuyor. O bakış açısını değiştiremiyorsunuz. Değiştiremediğiniz için de, yani çocuğu evde destekleyen biri olduğu için, davranışın değişmesi mümkün olmuyor.*” ifadelerini kullanarak çocukta problemlerin ortaya çıkmasına sebep olan ya da problemin ortadan kaldırılmasını zorlaştıran aile problemlerinin

bazılarına örnekler vererek açıklamıştır. Buna benzer olarak Katılımcı MY1 "Çocukta bir problem varsa bunun kaynağı ailede oluyor, anne babanın tutumu, çocuğun evdeki durumu, evdeki kurallar... Çünkü ailede aldığı neyse olumlu ya da olumsuz çocuk onu yansıtır, bununla büyür. Bir de mesela problemlili çocuklarda, bir çekirdek aile olmadıklarını fark ediyorum. Anne baba çalışıyor, çocuğa bakmakla yükümlü ya dedesi oluyor ya anneanne oluyor ya babaanne oluyor. Çocuk okul dışındaki zamanını anne baba işten gelene kadar çoğu zaman büyüklerle geçiriyor. Bu sefer annesiz babasız çocuğu mutlu etmek için büyükler de her istediğini yapıyor, sınır koymuyor, gücendirmek istemiyor. Bu sefer çocuk aynı şeyleri anne babadan da bekliyor. Anne baba yerine getirmediğinde, çocuk anne babaya karşı hep tepkili oluyor. Olmadık şeyler yapıyor, sınıfta yerinde oturmuyor, bilinçli olarak yerinden kalkıyor, öğretmenin dikkatini dağıtıyor." ifadesini kullanarak sorun kaynağının aile olduğunu ve çocuğun ailede öğrendiklerini yansıttığını belirtmiştir. Katılımcı ayrıca, problemlili olarak nitelendirilen çocukların genellikle çekirdek aile olmadıklarını, büyükanne ve büyükbabaların ailenin içine girmesiyle çocukta kurallara uyma ya da sınır koyma gibi durumların gerçekleştirilemediğini de belirterek bir önceki katılımcının örneklerini destekleyen bir başka aile problemini ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan 8 katılımcı ailenin rehberlik ve psikolojik danışmanlık süreçleri içerisinde yer almasının oldukça önemli ve gerekli olduğunu ifade etmiştir. Bu doğrultuda Katılımcı PDR1 "Bunun son derece gerekli bir durum olduğunu düşünüyorum. Çünkü öğrenci ne yaşıyor olursa olsun aileyle mutlaka bağlantısı olan konulardır bunlar. Dolayısıyla ailenin işin içine katılmadığı bir danışma sürecinin tam anlamıyla amacına ulaşacağını düşünmüyorum. Mutlaka ailelerin de devreye alınması, aileyle bağlarının görülmesi, ailenin desteğinin alınması ile o sorun çok daha hızlı çözülebilir. Bu yüzden kesinlikle gerekli bir durum olduğu kanaatindeyim." ifadesini kullanarak ailenin sürece dâhil edilmediği durumlarda danışma sürecinin tam anlamıyla amacına ulaşamayacağını belirtmiş ve ailenin dâhil edilmesi durumunda sorunun daha hızlı çözülebileceğini de vurgulamıştır. Buna benzer olarak katılımcı SÖ1 "Aileyle kesinlikle ilişkilendirilmeli. Bir kere çocuk evde yaşadığı bir olumsuz olayı okulda arkadaşına şiddet olarak ya da olumsuz bir davranış olarak bize yansıtabiliyor. Ve ben bu olayı ailesiyle irtibata geçip öğrenemezsem, çocuğun sadece okulda yaptığı bir yanlış algılarım. Sebebinin evdeki kaynak olduğunu belirleyince evden doğru çözmeye başlarız." ifadesini kullanarak bir önceki görüşü desteklemiş ve buna ek olarak aile sürece dâhil edilmezse çocuğun sorununa doğru yerden bakılamayacağını ve buna bağlı olarak sorunun doğru noktadan çözülemeyeceğini ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan 3 katılımcı ise okul ile ailenin işbirliği içinde olması gerektiğini ifade etmiştir. Bu doğrultuda Katılımcı M3 "Danışmanlık hizmetlerinin aynı zamanda ailenin eğitimini de içerisine katıp ailenin de eğitilmesi, bilgilendirilmesinden yanayım. Okul aile işbirliği içerisinde olmalı, aile işin içerisinde mutlaka olmalı. Bizim öğrenciye söylediğimiz bilgiler ile veli de bilgilendirilmeli ve okulun dediğini desteklemeli." ifadesini kullanarak okulların aileleri rehberlik ve psikolojik danışmanlık süreçlerine dâhil etmesi, aile eğitimini artırması ve aileyle işbirliği yapması gerektiğini ifade etmiştir. Katılımcı SÖ2 "Rehber öğretmenin sadece öğrenciyle görüşmesi yeterli olmaz. Bence rehber öğretmenin aileyle ortak karar verip ortak görüşüp ortak yol bulmaları gerekiyor." ifadesini kullanarak rehber ve psikolojik danışmanların yalnızca öğrenciyle görüşmelerinin yeterli olmayacağını ve yine işbirliğinin gerekli olduğunu ifade etmiştir. Katılımcı PDR3 "Aile danışmanlığı alt alanının, okul psikolojik danışmanlığıyla birleşmesi kısmında kesinlikle yapılması gerektiğini, bu konunun böyle daha faydalı olacağını düşünüyorum." ifadesini kullanarak okul ile ailenin işbirliği içinde olmasını sağlayacak bir yaklaşımın kullanılmasının faydalı olacağını belirtmiştir. Bununla birlikte Katılımcı PDR3 "Çocuğun problemlerinin altında yatan ailevi nedenleri de gerek anne gerek anne babayı okula çağırıp bütüncül olarak bu durumu çözmeye çalışmak gerekli, ben biraz daha sistemler arası olduğunu ve bunun böyle çözülmesi gerektiği kanısındayım. Ama şöyle bir zorluk var ki okuldaki işleyişin zamanlama ve planlama konusunda bu durumu kaldırabilmesinde ciddi güçlükler yaşıyoruz." ifadesini kullanarak öğrencinin sorunun

çözümünde sistemler arası, bütüncül bir yaklaşımın benimsenmesi gerektiğini vurgulamakla birlikte bazı zorlukların da mevcut olduğunu belirtmiştir. Bu zorluklarla ilgili Katılımcı PDR3 “Okuldaki uygun zaman ve mekân sıkıntısı çekmemiz.” “Zaman ve yetebilme herkese. Yedi yüz küsur mevcudumuz var, aileleriyle birlikte bu devasa bir pastaya dönüşüyor. Bunun yanında evrak işleri, planlama işleri ve diğer idari amirlerin vermiş olduğu, yapmamız gereken ve alanımıza dayatılan dışardaki birçok iş aslında bizim kendi işimizi yapmamızın önünde engel oluşturuyor.” “Aileleri okula getirebilme konusunda ciddi güçlükler yaşıyoruz. Özellikle babaları okula getiremiyoruz.” ifadelerini kullanarak öğrenci problemlerine bütüncül yaklaşımın gerekliliğini belirtirken, bunu yapabilmeyenin önüne geçen engelleri de bu ifadelerinde belirtmiştir.

Rehber ve Psikolojik Danışmanların Ailelerle Çalışma Yeterliklerine Yönelik Bulgular

Araştırmada okul yöneticilerinin, rehber öğretmenlerin, branş öğretmenlerin ve velilerin, rehber ve psikolojik danışmanların ailelerle çalışma yeterlikleri konusundaki düşüncelerini saptamak amacıyla katılımcılara “Öğrenciye sunulmakta olan rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinde, rehber ve psikolojik danışmanların ailelerle çalışma yapma yeterlikleri konusundaki düşünceleriniz nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya verilen cevapların analiz edilmesiyle ortaya çıkan sonuçlar Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Rehber ve Psikolojik Danışmanların Ailelerle Çalışma Yeterlikleri Konusundaki Düşünceler

Görüşler	f	Katılımcılar
Yeterli olduklarını düşünüyorum.	5	M1, M2, MY1, BÖ1, V1
Yeterli olduklarını düşünmüyorum.	6	M3, MY2, PDR3, SÖ1, V2, V3
Bu konuda tarafsızım.	2	BÖ2, SÖ2
Teorik olarak yeterli, pratikte yetersizler	1	PDR4
Yeterlik alınan eğitim, mezun olunan yere göre değişebilir.	1	PDR1,
Yeterliği kişisel bir beceri olarak görüyorum	1	MY3
Psikolojik danışmanın yaşı bu noktada önemlidir.	1	PDR2
Aileyle çalışmada kendilerine güvenmiyorlar	2	M3, MY1
Aileyle çalışmak için yeterli zamanları yok	3	MY1, PDR3, V2
Çocuk ve ailelerin kültüründen uzaklar	1	M2
Çözüm bulma noktasında yeterli değiller	1	M2
Tarafsız değiller	2	M2, MY2
Yeterliler ancak aileler katılmak istemiyor	2	M1, PDR3
Aileyle çalışma konusunda istekli değiller	4	M2, M3, MY3, V3
Okulda sayıca yetersizler	1	BÖ1
Yeterlikler hizmet içi eğitimlerle artırılabilir	1	PDR1

Tablo 3’te yer alan bulgular değerlendirildiğinde katılımcıların çoğu, rehber ve psikolojik danışmanların ailelerle çalışma konusundaki yeterlik düzeylerinin düşük olduğunu düşünmektedir. Bu doğrultuda Katılımcı M3 “Rehberlik ve psikolojik danışmanların, aile eğitimi konusunda görev yaptığım okullarda yeterli olmadıkları, yeterli düzeyde bilgi sahibi olmadıkları, özgüven eksikliği duydukları kanaatindeyim. Yani ailelerle eğitim yapma konusunda zayıf buluyorum rehber öğretmenleri.” ifadesini kullanarak rehber öğretmenleri aileyle çalışmalar yapma, aile eğitimleri gibi konularda yeterli bulmadığını ifade etmiştir. Buna benzer olarak Katılımcı MY2 “Okullardaki rehber öğretmenlerin bu konuda çok yeterli hatta yeterli olmadıklarını düşünüyorum. Çünkü şey oluyor, mesela çocukla veliyle bir sorun çözülmesi için biz veliyi gönderiyoruz, ama bir bakıyoruz ki veliyle sorun yaşamış, öğrenciyle sorun yaşamış. Ondan sonra sen devreye giriyorsun. Böyle

problemlerle karşılaşabiliyoruz." ifadesini kullanarak rehber öğretmenlerin ailelerle çalışma konusunda yeterli olmadıklarını ya da ailelerle çalışsalar dahi onlarla kolayca sorun yaşadıklarını, bunun da ailelerle çalışarak elde edilebilecek verimin sağlanamamasına sebep olduğunu belirtmiştir. Katılımcı PDR3 *"Aileyle de çalışabilme kısmında ben lisansın yeterli olduğunu düşünmüyorum. Biz 4 yıllık lisansı bitirip okula geliyoruz ve her şeyi yapabilmemizi bekliyorlar bizden. Ben bunun gerçekçi olduğunu düşünmüyorum. Her dersten biraz alıp bir seviye daha ileri gittik ama spesifik olarak özel bir alanda ben uzmanlaşmadım. Biraz daha istediğimiz alanı belirleyip o alanda uzmanlaşmamız gerekiyor, ama okul böyle bir yer değil."* ifadesini kullanarak üniversitedeki lisans eğitiminin ailelerle çalışma için yeterli olmadığını, her alandan ders alındığını ancak tek bir alanda uzmanlaşmadığını ifade etmiştir. Bununla birlikte Katılımcı PDR3 *"Yani şöyle, bizim alanı biraz pratisyen hekimliğe benzetiyorum bu anlamda, her şeyden biraz var. Azar azar, pratisyen hekimler de öyledir. Her şikâyetten insan gider ama onlar ya bir yere refere eder ya ilaçla sağaltım ya da o an çözmeye çalışır. Bizimki de, dilimiz döndüğünce burada bir şeyler yapmaya çalışıyoruz, yapamazsa hastaneye, rehberlik ve araştırma merkezine gibi gibi... Böyle bir model ortaya çıkıyor."* ifadesini kullanarak rehberlik ve psikolojik danışmanlık lisans eğitimini pratisyen hekimliğe benzetmiş, her alana yönelik bir miktar bilgi edinildiğini ve uzmanlık gerektiren durumlarda/problemlerde farklı merkezlere yönlendirme yapıldığını, ancak rehber ve psikolojik danışmanlar için lisans sürecinde özel bir alanda uzmanlaşmanın söz konusu olmadığını ifade etmiştir. Yani rehber ve psikolojik danışmanların ailelerde çalışma konusundaki yeterliklerinin istenen düzeyde, uzmanlık düzeyinde olmadığını belirtmiştir.

Araştırmaya katılan 5 katılımcı rehber psikolojik danışmanların ailelerle çalışma konusunda yeterlik düzeylerinin yüksek olduğunu düşünmektedir. Bu doğrultuda Katılımcı M2 *"Üniversiteden, o bölümden mezun olmuş kişilerin, yeterli olacaklarını düşünüyorum az çok. Ama genel anlamda rehber öğretmenlerin yeterlikten ziyade isteklerinin çok olduğunu düşünmüyorum. Rehber öğretmenlerin böyle bir dirençleri oluyor. Yani aileyle okula gelir görüşürüm, daha ileriye gitmez benim için noktasında bakıyorlar. Yoksa bizden, okul müdüründen, çok daha bilgili çok daha konuya vakıf olduklarını düşünüyorum."* ifadesini kullanarak lisans eğitimi almış rehber ve psikolojik danışmanların ailelerle çalışma konusunda yeterli olduklarını ancak aileyle çalışma konusundaki istekliliğin yetersiz olduğunu ifade etmiştir. Bununla birlikte Katılımcı M2 *"Bizim rehber öğretmenlerle ilgili gördüğümüz şeylerden biri de, hayat tecrübeleri çok fazla yok. Sorunu tespit etme noktasında hiçbir sıkıntıları yok ama çözüm noktasında tavsiye konumunda değiller. Aslında çözüme ulaşmayan ifadelerde bulunabiliyorlar. Bu noktada da çözüm noktasında çok yeterli olduklarını düşünmüyorum."* ifadesini kullanarak ortaya çıkan problemleri tespit etme konusunda rehber ve psikolojik danışmanların yeterli olduklarını ancak çözüm noktasında yetersiz kaldıklarını belirtmiş ve bu durumun sebebinin rehber ve psikolojik danışmanların yeterli hayat tecrübesine sahip olmamaları olduğunu ifade etmiştir. Bu doğrultuda Katılımcı M2 *"Bizim rehber öğretmenlerimiz maalesef öyle görüyorum, çocuklarımızın ve ailelerin kültürlerinden tamamen uzaklar, çok uzaktalar ve çok sorguluyorlar. Objektif yaklaşmıyor, kendi bakış açısıyla, dünya görüşüyle yaklaşıyor. Kendi bakışları var, hayata dair bir görüşleri var, onun dışına çıkamadığı için çözüm yollarını hep orada arıyor, o görüşle çocuklara çözüm önerileri sunuyorlar, o çözüm de ailede karşılık görmüyor."* ifadesini kullanarak rehber ve psikolojik danışmanların çözüm konusunda yetersiz kalmalarının bir başka sebebi olarak çocuk ve ailelerin kültüründen çok uzak olmaları, kendi dünya görüşlerine uygun çözümler sunmaları ve aileye karşı objektif yaklaşamamaları olduğunu ifade etmiştir. Katılımcı M1 *"Yeterliler aslında. İlgililer de arkadaşlar. Fakat karşı tarafın bu konuya olumlu bakmadığını da görüyoruz. Velilere bazı çalışmalar yapmak istiyoruz. Ama maalesef velilerimizin çok azı katılıyorlar. Çoğu gelmek istemiyor. Diyelim ki kendisini çağırdığımız zaman hepsi, işim var diyor, gelmiyor. Gelirse de beklemek istemiyor. Acilen hemen konuşmak ve gitmek istiyor, anında."* ifadesini kullanarak rehber ve psikolojik danışmanların ailelerle çalışmada yeterli olduklarını ancak ailelerin çalışmalara ya da rehberlik hizmetlerine katılmada istekli olmadıklarını ifade etmiştir.

Katılımcı BÖ1 “Bizim okulumuzda rehber öğretmenler, gerçekten çok iyi çalışıyor. Ama takdir edersiniz ki koca okulda iki tane rehber öğretmen kaç tane aileyle iletişime geçebilir. Benim için en güzeli aslında, gerçekten her sınıfın bir rehber hocası olsa keşke, her sınıfın. Çünkü bu kadar okulda iki rehber hocası, yeterli değil.” ifadesini kullanarak rehber ve psikolojik danışmanların yeterli olduklarını ancak sayılarının yetersizliğinden dolayı tüm ailelere ulaşamadıklarını belirtmiştir.

Araştırmaya katılan Katılımcı PDR1 “O psikolojik danışmanın aldığı eğitim, nereden mezun olduğuna göre değişebilir bu. Ama bir psikolojik danışman yeterlilikleri bağlamında değerlendirecek olursam, mesleki olarak bakacak olursam, tabii ki bir psikolojik danışman ailelerle çalışma konusunda yeterli olmalıdır. Ben yeterliliklere sahip olduklarını ümit ediyor ve düşünüyorum. Değilse de hizmet içi eğitimlerle artırılabilir bu durum.” ifadesini kullanarak rehber ve psikolojik danışmanların ailelerle çalışma konusunda yeterliliğe sahip olması gerektiğini ancak kişinin mezun olduğu üniversiteye göre kişilerin yeterlik düzeyinin değişebileceğini ifade etmiştir. Bununla birlikte hizmet içi eğitimler aracılığıyla rehber ve psikolojik danışmanların ailelerle çalışma konusunda yeterliklerinin artırılabilirliğini belirtmiştir.

Araştırmaya katılan Katılımcı PDR4 “Teorik olarak gerçekten çok güzel bilgilerimiz oldu fakat sahaya çıktığınız anda bunun böyle olmadığını görüyorsunuz. İşte danışma kuramları öğretiliyor mesela, 40 dk sürmelidir, tavsiye verilmemelidir, şöyle yap böyle yap denmemelidir, sahaya çıktığınız anda hepsi gidiyor. Ki özellikle devlette çalıştığınızda devletin sistemi sizi aliyor içinde sürüklüyor gidiyorsunuz bu şeyin içinde. Fakat şöyle bir şey var, teorik yapınız güçlü olduğu zaman sistemi hemen öğreniyorsunuz. O da çok önemli. Mezun olduğunuz teorik bilgiyi burada uygulayamıyorsunuz, ikisi arasında denge kurmak ve ikisini birbirine bağlamak gerek.” ifadesini kullanarak rehber ve psikolojik danışmanların teorik olarak yeterli olduklarını ancak pratikte sıkıntılar yaşadıklarını belirtmiştir. Sistemi anlamayı kolaylaştırıcı bir unsur olarak teorik bilginin bir avantaj olduğunu ancak tek başına teorik bilgiyle uygulamada sıkıntı yaşanacağını, arada bir denge kurulması gerektiğini ifade etmiştir.

Okul Danışmanlığı ve Aile Danışmanlığı Kavramlarının Birbiriyle İlişkili Olup Olmadığına Yönelik Bulgular

Araştırmada okul yöneticilerinin, rehber öğretmenlerin, branş öğretmenlerin ve velilerin, okul danışmanlığı ve aile danışmanlığı kavramlarının birbiriyle ilişkili olup olmadığı konusundaki düşüncelerini saptamak amacıyla katılımcılara “Okul danışmanlığı ve aile danışmanlığı kavramları sizce birbiriyle ilişkili midir? Benzer ve farklı yönleri neler olabilir?” sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya verilen cevapların analiz edilmesiyle ortaya çıkan sonuçlar Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Okul Danışmanlığı ve Aile Danışmanlığı Kavramlarının Birbiriyle İlişkili Olup Olmadığı Konusundaki Düşünceler

Görüşler	f	Katılımcılar
Birbiriyle ilişkilidir.	8	M2, PDR3, PDR4, BÖ1, BÖ2, SÖ1, SÖ2, V1
Birbirinden farklıdır.	9	M1, M3, MY1, MY2, MY3, PDR1, PDR2, V2, V3

Tablo 4’te yer alan bulgular değerlendirildiğinde katılımcıların çoğu okul danışmanlığı ile aile danışmanlığı kavramlarının birbirinden farklı olduğunu düşünmektedir. Bu doğrultuda Katılımcı M1 “Okul danışmanlığı genelde okulda öğrencilere hitaben yapılan türü. Aile ise ailenin bütünlüğü. Yani burada bireysel bir çalışma var okuldaki olanda. Ama aileyle olduğu zaman veli boyutu giriyor ve orada işte anne baba çocuk kardeş büyük atalar hepsi beraber hepsi giriyor, daha farklı bir boyut oluyor ikisi birbirinden. Biri tamamen bireysel ruhsal, öbürü birbirini daha çok etkiliyor.” ifadesini kullanarak okul danışmanlığının aile danışmanlığına göre daha bireysel olduğunu ve bireyi derinlemesine incelediğini belirtmiştir. Ancak aile danışmanlığında bireyin diğer aile üyeleriyle olan

etkileşimine dikkat edildiğinden daha bütüncül bir alan olduğunu ifade etmiştir. Katılımcı MY1 "Okul danışmanlığı olduğu zaman genelde okuldaki problemleri, sorunları daha çok kapsıyor diye düşünüyorum. Genelde okuldaki sorunlara yönelik. Ama aile danışmanlığı olunca o biraz daha derin bir konu oluyor, daha özel bir konu oluyor." ifadesini kullanarak okul danışmanlığında özel konulardan çok okuldaki problemlere odaklanıldığını ve bu noktada iki alanın birbirlerinden farklı olduklarını ifade etmiştir. Buna benzer olarak Katılımcı PDR1 "Okulda yaptığımız rehberlik hizmetleri daha öğrenci odaklı. Aile danışmanlığı ise daha aile dinamiklerini ele alan bir uzmanlık alanı. Birbiriyle tamamıyla aynı şeyler asla değil. Bu bağlamda fark olarak, tabii ki odak noktası, asıl çalışma konusu ve amacı birbirinden farklı." ifadesini kullanarak iki alanın da odak noktalarının farklı olduğunu, ele aldıkları çalışma konusunun ve amaçlarının birbirinden farklı olduğunu ifade etmiştir. Katılımcı MY3 "Aile danışmanlarının ben daha profesyonel olduğunu düşünüyorum. Onlar en azından karşılarında bir müşteri olduğu için ticari kaygı olduğu için biraz daha kendilerini geliştiriyorlardır, yeniliyorlardır, bazı teknikleri vardır kullandıkları, başarıya ulaştığını gördükleri denenmiş bir sürü teknik vardır." ifadesini kullanarak aile danışmanlığının profesyonellik açısından okul danışmanlığından farklı olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte kullandıkları tekniklerin de birbirinden farklı olduğunu ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan 8 katılımcı okul danışmanlığı ile aile danışmanlığının birbiriyle ilişkili alanlar olduğunu düşünmektedir. Bu doğrultuda Katılımcı PDR4 "Yani şimdi benzer yönleri de var farklı yönleri de var. Açıkçası ben gidip danışmanlık merkezinde çalışsam çok farklı teknikler uygulayabilir miyim hayır aslında üç aşağı beş yukarı aldığımız eğitimlerle aynı şeyleri uyguluyoruz. Fakat velinin gönüllülük kısmında biraz fark var buraya dirençli gelebiliyor veliler açıkçası. Danışmanlık merkezlerine aile kendi gönüllü olarak gidiyor. Şimdi bu gönüllülüğü koymadığınız zaman yani veli buraya gelmek istemiyorsa şayet biz yararlı olamıyoruz." ifadesini kullanarak aile danışmanlığı (danışma merkezinde yapılan) ve okul danışmanlığı arasında kullanılan teknikler açısından farklılık olmadığını, tekniklerin birbiriyle ilişkili olduğunu ancak velilerin bu iki alana yönelik gönüllülük düzeyleri arasında farklılıklar olduğunu ifade etmiştir. Katılımcı BÖ1 "Okuldaki rehberlik hizmetleri, aile danışmanlığı olmazsa yarım kalır. Yani bir bina dikiyorsun, ayakları yok demektir, çöker. O yüzden aile danışmanlığı olmadan çocuğa senin danışmanlık yapman, havada kalır biraz." İfadesini kullanarak aile danışmanlığı ile okul danışmanlığının birbiriyle ilişkili olduğunu ve hatta aile danışmanlığının yapılmadığı durumlarda okul danışmanlığının yarım, eksik kalacağını ifade etmiştir. Bu doğrultuda Katılımcı BÖ2 "Yani muhakkak ki ilişkili, çünkü merkezinde çocuk var. Ancak bunların da koordineli olması gerekir. Yani bu çocuğu hem annesinden dinleyeceksin, hem de öğretmenin dinleyeceksin sağlıklı bir çözüme ulaşmak istiyorsan." ifadesini kullanarak iki kavramın birbiriyle ilişkili olduğunu belirtmiş, bunun sebebinin ise ikisinin merkezinde de çocuğun yer alması olduğunu ifade etmiştir. Buna benzer olarak Katılımcı SÖ1 "Yani sonuçta ikisi de insan sorununu çözmek için uğraşan kurumlar. Birbiriyle ilişkili olmak zorunda. Kopuk olmamalı. Çünkü ikisinin de amacı aynı. Yani çünkü hedefledikleri nokta ya çocuğun okulda davranışsal olarak düzeltilmesi gereken yanlışları varsa davranışsal olarak düzeltilmesi adına ya da başarıyı arttırıcı etkenler ortaya çıkarmak, varsa bir başarısızlık durumu gibi. İkisinin de amacı aynı." ifadesini kullanarak iki alanın da amaç bakımından benzer olduğunu ve bu iki alan da insanlarla ilgilendiği için kesinlikle ilişkili olduklarını ifade etmiştir.

Okul Danışmanlığı ve Aile Danışmanlığı Kavramlarının Okul Tabanlı Aile Danışmanlığı Çatısı Altında Birleştirilmesi Yönelik Bulgular

Araştırmada okul yöneticilerinin, rehber öğretmenlerin, branş öğretmenlerin ve velilerin, okul danışmanlığı ve aile danışmanlığı kavramlarının okul tabanlı aile danışmanlığı çatısı altında birleştirilmesi konusundaki düşüncelerini saptamak amacıyla katılımcılara "Her ikisinin 'okul tabanlı aile danışmanlığı' çatısında birleştirilerek yeni bir danışmanlık modeli oluşturulması olabilir

mi? Bu konuda ne düşünüyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya verilen cevapların analiz edilmesiyle ortaya çıkan sonuçlar Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Okul Danışmanlığı ve Aile Danışmanlığı Kavramlarının Okul Tabanlı Aile Danışmanlığı Çatısı Altında Birleştirilmesi Konusundaki Düşünceler

Görüşler	f	Katılımcılar
Birleştirilmesi mümkündür.	10	M1, M2, M3, MY3, PDR1, BÖ1, BÖ2, SÖ1, V2, V3
Birleştirilmesi zordur.	1	SÖ2
Eğer birleştirilirse faydalı olur.	3	MY1, PDR3, V1
Şu anda böyle çalışılmaktadır.	1	PDR4
Birleştirilmemelidir.	2	MY2, PDR2

Tablo 5’teki veriler değerlendirildiğinde katılımcıların çoğu okul danışmanlığı ile aile danışmanlığı kavramlarının okul tabanlı aile danışmanlığı çatısında birleştirilmesinin mümkün olduğunu düşünmektedir. Bu doğrultuda Katılımcı M1 “*Mümkün, çok da güzel, tabii zaman alacak biraz her şekilde bizde. Bunun için bir altyapı tabii hazırlamamız gerekiyor. Aile görüşme odalarının olması gerekiyor o formatta. Öncelikle yani fiziksel bir yapı gerekir. Ondan sonra anne baba eğitimleriyle de tabii buna başlarız. Bunu yazılı basınla da tanıtabiliriz, görsel işitsel basınla da duyurabiliriz, üniversitelerden destek alabiliriz.*” ifadesini kullanarak okul tabanlı aile danışmanlığının gerçekleştirilmesinin mümkün olduğunu ancak bunun için fiziksel bir altyapı oluşturulması gerektiğini ifade etmiştir. Bununla birlikte tanıtma çalışmaları için yazılı, görsel, işitsel araçlardan ve üniversite desteğinden faydalanılabileceğini belirtmiştir. Katılımcı M2 “*Mümkün tabii ama okul toplumdaki gerçek yerini bulursa, insanların hayatını değiştiren bir mekândır burası bu algı oluşursa toplumda, öğretmenlere bakış bu anlamda değişirse, bu söylediğiniz çözüm karşılığını bulur. Ama öbür türlü iş hep böyle havada kalacaktır diye düşünüyorum.*” ifadesini kullanarak bu sistemi uygulamanın mümkün olduğunu ancak verim elde edilebilmesi için toplumdaki okul ve öğretmene yönelik algıların, bakış açılarının değişmesi gerektiğini ifade etmiştir. Katılımcı PDR1 “*Mesleki olarak baktığımız zaman mümkün, ama işin tabii yasal boyutu, müfredat boyutu, yönetmelik boyutları var. Çünkü bizim rehberlik hizmetlerimizin merkezinde öğrenci vardır gibi bir ilkemiz var. Ailenin kendi dinamiklerine de odaklanmak bir milli eğitim kurumunun şu anki mevzuatında en azından işi değil. Ama bu proje olarak şekillendirilebilir. Alanımız anlamında düşündüğümde son derece yapılabilir ve yapıldığında olumlu geri bildirimler mutlaka alacağını düşündüğüm bir çalışma olur.*” ifadesini kullanarak eğitim hizmetlerinin yasa ve yönetmelik boyutlarında değişiklikler gerçekleştiği takdirde uygulanmasının mümkün olduğunu ifade etmiştir. Aynı zamanda proje olarak da şekillendirilebileceğini, bunun olumlu geribildirimler alacağını da belirtmiştir.

Araştırmaya katılan 2 katılımcı, okul danışmanlığı ve aile danışmanlığı kavramlarının okul tabanlı aile danışmanlığı çatısında birleştirilmesinin mümkün olmadığını düşünmektedir. Bu doğrultuda Katılımcı PDR2 “*Yok, hayır. Okuldaki rehberlik çalışmasında merkez, odak olan nokta öğrencidir. Okul tabanlı aile danışmanlığında işin merkezine biz aileyi alıyoruz ki bu eksen kaymasıdır. Çünkü okul tabanlı aile danışmanlığı dediğin zaman işin içerisine evlilik de girecek ve o çocuktan tabii ki bağımsızlaşacaktır. Dolayısıyla bu çok da sağlıklı bir yaklaşım olmayabilir. Çünkü iki farklı uzmanlık alanı var, yani ikisi farklı.*” ifadesini kullanarak bu sistemin gerçekleştirilmemesi gerektiğini, aksi halde öğrencinin merkez olmaktan çıkacağını ve aile merkezde olduğunda öğrenci sorunlarından uzaklaşılacağını ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan 1 katılımcı bu iki kavramı okul tabanlı aile danışmanlığı çatısında birleştirmenin zor olduğunu düşünmektedir. Bu doğrultuda Katılımcı SÖ2 “*belki teoride uygulanmasında sıkıntı görülmemektedir ancak gerçek hayatın içerisinde okul ortamının içerisinde*

bunun hayata geçirilmesinin zor olduğunu düşünmekteyim." ifadesini kullanarak teoride sistemin gayet uygulanabilir olduğunu ancak pratikte uygulanmasının zor olduğunu ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan 1 katılımcı şu anda okul tabanlı aile danışmanlığına uygun biçimde çalışıldığını düşünmektedir. Bu doğrultuda Katılımcı PDR4 "Bir rehber öğretmen, aslında adını koymadan bu şekilde çalışıyor. Aslında hepimiz birer aile danışmanı olarak da çalışıyoruz buralarda. Çünkü bir çocuk eğer ailesiyle yaşıyorsa ve bir sıkıntı yaşıyorsa, bunu aile içinde de çözmezsek bizim buradaki çözümümüz geçici oluyor ya da hiç çözülüyor. Keşke daha çok bilgi verilse aile danışmanlığı konusunda bilgilendirme ve eğitim." ifadesini kullanarak aslında rehber ve psikolojik danışmanların okul tabanlı aile danışmanlığı modelindeki gibi çalıştıklarını ifade etmiştir. Bununla birlikte aile danışmanlığı alanında daha fazla eğitim ve bilgilendirmeye ihtiyaç duyulduğunu da belirtmiştir.

Okul Tabanlı Aile Danışmanlığı Modelinin Faydalarına Yönelik Bulgular

Araştırmada okul yöneticilerinin, rehber öğretmenlerin, branş öğretmenlerin ve velilerin, okul tabanlı aile danışmanlığı modelinin faydaları konusundaki düşüncelerini saptamak amacıyla katılımcılara "Böyle bir modelin ne gibi faydaları olabilir?" sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya verilen cevapların analiz edilmesiyle ortaya çıkan sonuçlar Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Okul Tabanlı Aile Danışmanlığı Modelinin Faydaları Hakkındaki Düşünceler

Görüşler	f	Katılımcılar
Kesinlikle faydalı olur.	7	M2, MY1, MY3, PDR1, BÖ1, SÖ1, V3
Sorunun çözümü hızlı ve kalıcı olur.	1	M1
Fikir birlikteliği sağlar.	2	M3, BÖ2
Aileler için daha ulaşılabilir olur.	3	PDR3, V1, V2

Tablo 6'da yer alan veriler değerlendirildiğinde katılımcıların çoğu okul tabanlı aile danışmanlığı modelinin faydalı olacağını düşünmektedir. Bu doğrultuda Katılımcı MY1 "Model olarak güzel ama oluşturulması için temelini atılması, başlanması, uygulanması, kişilerin eğitilmesi tabii zaman alacak bir şey ama uygulanırsa da getirilerinin çok fazla olacağına inanıyorum ben." ifadesini kullanarak oluşturulmasının biraz zaman alabileceğini ancak uygulandığı takdirde çok sayıda getirisinin olacağını ifade etmiştir. Buna benzer olarak Katılımcı V3 "Bu sistem uygulanabilirse eğer, çocuklar için daha iyi daha verimli olur. Çocuk daha farklı bakacak, düşünce tarzı değişecek bir kere. Ya da davranışları değişecek." ifadesini kullanarak bu modelin uygulanması durumunda öğrencilerin bakış açılarının, düşünce biçimlerinin değişeceğini ve bu modelin onlar için verimli olacağını ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan 3 katılımcı okul tabanlı aile danışmanlığı modelinin uygulanması ile danışmanlık hizmetlerinin veliler için daha ulaşılabilir olacağını düşünmektedir. Bu doğrultuda Katılımcı PDR3 "Olabilirse, çok güzel olur çünkü rehberlik servislerine ailelerin gelmesi çok daha ulaşılabilir bir şeydir. Çünkü diğer türlü dışardaki özel danışma merkezlerine gitme durumunda ailelerin böyle bir önyargısı, kalıp yargıları çok var. Velilerin maddi durumları da ortadadır. Böyle olunca bu durumda en kolay ulaşılabilir alan yine burasıdır." ifadesini kullanarak bu model ile birlikte velilerin danışma merkezleriyle ilgili önyargılardan dolayı danışmanlık hizmeti almaktan kaçınma durumlarının azalacağını, birçok veli için danışmanlık hizmetlerinin ulaşılabilir hale geleceğini ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan 1 katılımcı bu modelin sorun çözümünü hızlandıracağı ve kalıcı hale getireceğini düşünmektedir. Bu doğrultuda Katılımcı M1 "En azından anne baba okulu daha iyi taniyacak. Öğretmeni, okulu daha iyi taniyacak. Belki çocuğunu bile daha iyi taniyacak. Çocuk da anne babayı daha iyi tanıyacak olacak. Olumlu katkı sağlayacak diye düşünüyorum. Sorunları çözümü

kesinlikle daha hızlı olur, kalıcı ve basamaklı da gidebilecek.” ifadesini kullanarak okul tabanlı aile danışmanlığı modeliyle ailelerin okulu, öğretmeni, hatta çocuğunu daha iyi tanıma fırsatı bulacağını ifade etmiştir. Bununla birlikte öğrenci sorunlarının çözümünde daha hızlı yol alınacağını ve çözümlerin daha kalıcı hale geleceğini ifade etmiştir.

Sonuç ve Tartışma

Çalışmada, rehber öğretmen, okul yöneticisi, veli, sınıf ve branş öğretmenlerinin Okul Tabanlı Aile Danışmanlığı (OTAD) modeli konusunda farkındalık düzeyleri ve bu modelin Türkiye’de uygulanabilirliği konusundaki görüşlerini belirlemek amacıyla katılımcılara bazı sorular yöneltilmiştir. Bu sorular doğrultusunda belirtilen görüşler değerlendirildiğinde, katılımcıların öğrenciyle yapılmakta olan rehberlik ve danışmanlık sürecinde sorunların aileyle ilişkilendirilmesi konusundaki görüşlerinden elde edilen en önemli sonuç, öğrencilerin sorunlarının genellikle aileyle bağlantılı olduğu ve bu sorunların aile ile ilişkilendirilerek, aile sistemi içerisinde çözümlenmesi gerektiği yönündedir. Alan yazın incelendiğinde benzer sonuçların elde edildiği birçok araştırmaya rastlanmaktadır. Üstündağ (2014), özellikle çocukluk dönemindeki sorunları oluşturan gizli sebepler olabileceğini, bu nedenle sorunları bütüncül yaklaşım sergileyerek ele almanın ve gerçek sebebin ne olduğunu fark etmenin önem arz ettiğini ifade etmiştir. Buna benzer olarak Ofordile (2016), geleneksel okul danışmanlığı modelinin aile sorunları nedeniyle okulda başarısız olan çocuklarla ilgilenmede yetersiz kaldığını ifade etmiştir. Bu durumda aile sorunları nedeniyle okulda başarısız olan çocuklar için alternatif bir danışmanlık modeli gerektiği sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu sonuçlar çalışma sonucumuzu destekler niteliktedir.

Annunziata, Hogue, Faw and Liddle (2006), yaptıkları araştırmada aile sürecindeki değişkenlerin, anaokulu yıllarından itibaren öğrencinin okul başarısı ile ilişkili olduğunu ifade etmişlerdir. Aile sürecindeki değişkenlerden biri olan boşanma süreci ile ilgili yapılmış bir araştırma sonucuna göre, boşanmış aile çocuklarının problem çözme becerileri, ailesi birlikte olan çocuklara göre daha düşüktür (Özcan ve Artar, 2017). Çünkü çocuk karşılaştığı pek çok problemi aile ortamında gördüğü ve model aldığı yöntemler ile çözecektir, ancak boşanma sonucunda problem çözme konusunda model alma olanakları da belli oranda azalacaktır. Benzer araştırmalar ailede çatışma, kaygı ve ebeveynlerin duygusal sorunlarının yoğun biçimde yaşanmasının, öğrencilerdeki çeşitli sorunlarla (kendine zarar verme, suç, depresyon, riskli davranışlar, madde bağımlılığı, intihar girişimleri) bağlantılı olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin yaşadıkları sorunlarının birçoğunun ailedeki değişkenler ile ilişkili olduğunu gösteren araştırma sonuçları düşünüldüğünde, öğrencideki sorunların aile ile ilişkilendirilerek ele alınması kaçınılmaz hale gelmektedir.

Katılımcıların okullardaki rehber ve psikolojik danışmanların ailelerle çalışma yapma yeterlikleri konusundaki görüşleri değerlendirildiğinde ortaya çıkan en önemli sonuç, rehber ve psikolojik danışmanların ailelerle çalışma konusunda yeterlik düzeylerinin düşük olduğudur. Rehber ve psikolojik danışmanların ailelerle çalışma konusunda isteksiz oldukları, bu konuda kendilerine güvenmedikleri ya da ailelerle çalışmak için yeterli zaman bulamadıkları da belirtilen görüşlerden bazılarıdır. Alan yazın incelendiğinde benzer sonuçların elde edildiği araştırmalara rastlanmaktadır. Samis (1993; Akt: Gerrard, 2008), 249 okul danışmanı ile yaptığı araştırmada katılımcıların aile danışmanlığı yapmaktan ziyade çocuk ve öğretmenlerle bireysel çalışmalar yapmayı daha fazla tercih ettikleri sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuç çalışma sonucumuzu destekler niteliktedir. Katılımcılar rehber ve psikolojik danışmanların çeşitli sebeplerle ailelerle çalışma konusunda yetersiz olduklarını düşünmekte ve bu durumun öğrenci sorunlarına etkin müdahalelerde bulunmayı engellediği ifade etmektedirler.

Katılımcıların görüşleri doğrultusunda, rehber ve psikolojik danışmanların ailelerle çalışmalarına engel olan sebepler arasında yeterli tecrübeye sahip olmamaları, ailelerle çalışma konusunda kendilerine güvenmemeleri, ailelerle çalışma konusunda isteksiz olmaları gibi unsurlar

yer almaktadır. Kılıç ve Özkan (2015), rehber ve psikolojik danışmanların aileler çalışma konusunda yetersiz oluşlarını ülkemizde PDR alanındaki mevcut sorunlara bağlamıştır. Ülkedeki mevcut sorunlar bağlamında, öğretmenlik mesleğinin yeterlikleri konusunda yapılan bir araştırmada, öğretmen adaylarının büyük çoğunluğunun öğretmenlik mesleğinin geleceğine umutsuz ve karamsar baktığı sonucuna ulaşılmıştır (Karataş, Ardıç ve Oral, 2017). Bu durum da sahip olunması gereken yeterlikleri kazanmaya yönelik motivasyonun düşmesine sebep olmaktadır. Bunun yanı sıra okullarda ruh sağlığı uzmanlarından oluşan bir ekibin bulunmayışının da bu hizmetlerin yetersiz oluşunda önemli bir rol oynadığı ifade edilmiştir. Çünkü okullarda görev yapan rehber ve psikolojik danışmanların okul tabanlı aile danışmanlığı sürecini yürütmeye tek başlarına yeterli olmadıkları belirtilmiştir. Bu sonuçlar değerlendirildiğinde, okulda ailelere sunulacak danışmanlık hizmetlerinin profesyonel bir ekip ile (okul danışmanlığı ve aile danışmanlığı konusunda eğitim almış kişilerce) yürütülmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Okullardaki öğrenci problemlerine ve müdahale yöntemlerine yönelik değerlendirmeler sonucunda ailenin dahil edilmediği bir danışmanlık ya da rehberlik hizmetinin yetersiz kalacağı görüşü giderek yaygınlaşmaktadır. Bu da her iki yaklaşımı birbirine daha yakın hale getirmekte ve birbiriyle ilişkili olan yönlerini ve birbirinden ayrıldığı noktaları ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda katılımcıların, okul danışmanlığı ve aile danışmanlığı kavramlarının birbiriyle ilişkili olup olmadığı konusundaki görüşleri değerlendirildiğinde ortaya çıkan en önemli sonuç bu kavramların birbirinden farklı olduğudur. Katılımcılar, bu iki yaklaşımın birbiriyle ilişkili noktaları olduğunu, her iki yaklaşımın da öğrenci problemlerinde kullanılabileceğini belirtmekle birlikte, bu alanların temelde birbirinden farklı olduğu görüşünü ifade etmişlerdir.

Katılımcıların, okul danışmanlığı ve aile danışmanlığı kavramlarının "okul tabanlı aile danışmanlığı" çatısında birleştirilmesi konusundaki görüşleri değerlendirildiğinde ortaya çıkan en önemli sonuç iki yaklaşımı birleştirmenin mümkün olduğudur. Alan yazın incelendiğinde benzer sonuçların elde edildiği araştırmalara sıkça rastanmaktadır. Carter ve Perluss (2008), Kaliforniya Eyalet Üniversitesi'nde ilk OTAD yüksek lisans programlarından birini tanımlamıştır. Bu program okul danışmanlığı ve aile danışmanlığı yaklaşımlarının, aile sistemleri çerçevesinde bütünleştirilmesini vurgulamakta ve mezunlara hem evlilik ve aile danışmanlığı hem de okul danışmanlığı yapma imkânı sağlamaktadır. Carter ve Evans (2008), aile sorunlarının öğrenci sorununu çözmede kritik bir önem taşıdığı durumlarda, okulun ailelere bir ila altı oturumluk aile danışmanlığı hizmeti sunacağını ifade etmiştir. Daha kapsamlı ihtiyaçların tespit edilmesi halinde (psikiyatri desteği gibi) danışmanın yönlendirme yapacağını ifade ederek, OTAD modelinin uygulanması sürecine yönelik açıklamalarda bulunmuştur. Bu çalışmalar, okul danışmanlığı ve aile danışmanlığının OTAD çatısı altında birleştirilebileceğini destekler nitelikteki çalışmalardır.

Katılımcıların, OTAD modelinin faydaları konusundaki görüşleri değerlendirildiğinde ortaya çıkan en önemli sonuç OTAD modelinin kesinlikle faydalı olacaktır. Özellikle sorunların çözümünün daha hızlı olacağı, çözümlerin kalıcılığının sağlanacağı, aile, okul ve öğrenci arasında fikir birlikteliği sağlanacağı gibi faydaların sağlanacağı katılımcılar tarafından belirtilmiştir. Bunun yanı sıra okullarda uygulanmaya başlanacak modelin, aileler için daha ulaşılabilir olması da bir diğer avantaj olarak belirtilmiştir. Alan yazın incelendiğinde benzer sonuçların elde edildiği araştırmalara sıkça rastlanmaktadır. Negreiros ve Miller (2014) yaptıkları araştırmada okul psikologlarının, aile problemlerinin çocuklarda yaratacağı olası etkileri ele almanın öğrenci başarısını artırmaya yardımcı olacağını ifade etmişlerdir. Carter, Evans, Zapata ve Taefi (2011)'nin Los Angeles'taki şehir okullarında OTAD modelinin pilot uygulamasını gerçekleştirdikleri çalışma sonucunda, elde edilen veriler ve ebeveyn geribildirimleri, öğrenci davranışları ve akademik başarılarında iyileşme olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca modelin kısmi bir uygulamasını deneyimlemenin bile kişiler üzerinde önemli bir etki yarattığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak ülkemizde okul tabanlı aile danışmanlığı modeline yönelik farkındalık yavaş yavaş oluşmaya başlamakla birlikte, öğrenci sorunlarını ele almada aile sisteminin daha fazla önemsenmesi ve sürece dahil edilmesi gerektiğiyle ilgili ortak bir bakış açısı bulunmaktadır. Bu sebeple rehber ve psikolojik danışmanların, öğretmenlerin, okul yöneticilerinin ve ailelerin görüşlerinin alınması, ülkemizde bu modelin gerçekleştirilebilmesi açısından yol gösterici olacaktır.

Öneriler

Araştırmaya katılan tüm katılımcıların, rehber ve psikolojik danışmanların ailelerle çalışma yeterlikleri ile ilgili görüşleri dikkate alındığında, okul tabanlı aile danışmanlığı modelinin gerektirdiği yeterliklerin neler olduğunu belirlemeye yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Ayrıca hizmetiçi eğitimlerle bu yeterlikler artırılarak mesleki gelişim sağlanmalıdır. Bu hizmetiçi eğitimler yalnızca rehber ve psikolojik danışmanlarla sınırlı kalmamalı, eğitim yöneticileri, branş öğretmenleri de sürece dahil edilerek, tüm ilgili tarafların bu modelin ihtiyaç duyduğu yeterliklere sahip olmaları sağlanmalıdır.

Hizmet öncesi eğitim programlarında OTAD modeline yönelik öğretim programlarının yer alması sağlanmalıdır. Böylece hizmete başlamadan önce, bu modele yönelik altyapının oluşması sağlanmalıdır. Daha sonraki çalışmalarda, Türk Eğitim Sistemi içerisinde OTAD modelinin nasıl oluşturulabileceği ve mevcut eğitim sistemiyle nasıl bütünleştirilebileceği konusunda araştırmalar yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Abdelnoor, A. & Hollins, S. (2004). The effect of childhood bereavement on secondary school performance. *Educational Psychology in Practice, 20 (1)*, 43-54.
- Akos, P., & Galassi, J. P. (2008). Strengths-based school counseling: Introduction to the special issue.
- Amatea, E., Smith-Adcock, S., & Villares, E. (2006). From family deficit to family strength: viewing families' contributions to children's learning from a family resilience perspective. *Professional School Counseling, 9(3)*, 177-189.
- Annunziata, D., Hogue, A., Faw, L., & Liddle, H. A. (2006). Family functioning and school success in at-risk, inner-city adolescents. *Journal of youth and adolescence, 35(1)*, 100-108.
- Baskin, T. W., & Slaten, C. D. (2014). Contextual school counseling approach: Linking contextual psychotherapy with the school environment. *The Counseling Psychologist, 42(1)*, 73-96.
- Bemak, F., & Cornely, L. (2002). The SAFI model as a critical link between marginalized families and schools: A literature review and strategies for school counselors. *Journal of Counseling & Development, 80(3)*, 322-331.
- Carter, M. J., & Evans, W. P. (2008). Implementing school-based family counseling: strategies, activities, and process considerations. *International Journal for School-Based Family Counseling, 1(1)*, 25-39.
- Carter, M. J., & Perluss, E. (2008). Developments in training School-Based Family Counselors: The School-Based Family Counseling (SBFC) graduate program at California State University, Los Angeles. *Journal For School-Based Family Counseling, 49*.
- Carter, M., Evans W. P., Zapata J. & Taefi A. (2011). School-Based Family Counseling Evaluation: Warm Feelings, Perilous Paradigms & Empirical Hopes. *International Journal for School-Based Family Counseling, 1(1)*.

- Crespi, T., Gustafson, A., & Borges, S. (2006). Group counseling in the schools: Considerations for child and family issues. *Journal of Applied School Psychology, 22* (1), 67-85.
- Çepni, S. (2010). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş*. Trabzon: Akademi Kitabevi.
- Dodson, L. S., & Kurpius, D. J. (2013). *Family counseling: A systems approach*. Routledge.
- Gerrard, B. (2008). School- Based Family Counseling: Overview, trends and recommendations for future research. *International Journal for School-Based Family Counseling, 1*(1).
- Heard, H. (2007). Fathers, mothers, and family structure: family trajectories, parent gender, and adolescent schooling. *Journal of Marriage and Family, 69* (2), 435-450.
- Hing, A. A., Olivier, T., & Everts, H. (2013). Coping with Autistic Spectrum Disorder: Parental challenges and the role of School-Based Family Counseling. *International Journal for School-Based Family Counseling, IV*, 1-12.
- Karasar, N. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- KARATAŞ, K., ARDIÇ, T. ve ORAL, B. (2017). Öğretmenlik Mesleğinin Yeterlikleri Ve Geleceği: Metaforik Bir Analiz, Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 12/33, p. 291-312, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.12665>, ANKARA-TURKEY
- Kılıç, E., & Özkan, Y. (2015). Okul temelli aile danışmanlığında sosyal hizmetin rolü ve önemi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 1*(1), 155-178.
- Lagana, M. (2004). Protective factors for inner-city adolescents at risk of school dropout: family factors and social support. *Children & Schools, 26* (4), 211-220.
- Lambert, S. & Cashwell, C. (2004). Preteens talking to parents: perceived communication and school-based aggression. *Family Journal: Counseling for Couples and Families, 12* (2), 122-128.
- Lewis, W. (1996). A proposal for initiating family counseling interventions by school counselors. *The School Counselor, 44*(2), 93-99.
- McGannon, W., Carey, J., & Dimmitt, C. (2005). The Current Status of School Counseling Outcome Research. Research Monograph, Number 2. *Center for School Counseling Outcome Research (NCJ)*.
- Negreiros, J., & Miller, L. D. (2014). Integrating School-based Family Counseling into School Psychology Practice.
- Neuman, L. V. (2013). *Toplumsal araştırma yöntemleri. Nitel ve nicel yaklaşımlar*. İstanbul: Yayınodası Yayıncılık
- Nicoll, W. G. (1992). A family counseling and consultation model for school counselors. *The School Counselor, 39*(5), 351-361.
- Ofordile, C. (2016). School-Based Family Counseling: a new paradigm. *Sustainable Human Development Review, 1*(1).
- Özcan, B. ve Artar, M. (2017). Boşanmış Aile Çocuklarının Yılmazlık Özellikleri Ve Koruyucu Faktörlerinin İncelenmesi, Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 12/14, p. 295-316, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.11779>, ANKARA-TURKEY

-
- Ponsford, K. & Lapadat, J. (2001). Academically capable students who are failing in high school: Perceptions about achievement. *Canadian Journal of Counselling*, 35 (2), 137-156.
- Steward, R., Jo, H., Murray, D., Fitzgerald, W., Neil, D., Fear, F., and Hill, M. (1998). Psychological adjustment and coping styles of urban African American high school students. *Journal of Multicultural Counseling and Development*, 26 (2), 70-82
- Sun, Y. & Li, Y. (2002). Children's well-being during parents' marital disruption process: a pooled time-series analysis. *Journal of Marriage and Family*, 64 (2), 472- 488.
- Tippett, C. L. (2016). Mission Possible: a private practice model of school-based family counseling, 2004-2016. *International Journal for School-Based Family Counseling*, VII.
- Tofur, S., Balıkcı, A. (2018). Okul Yöneticileri Ve Öğretmenlere Göre Okul İklimini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi: Ortaokul Örneği, *Turkish Studies Educational Sciences Volume 13/11*, Spring 2018, p. 1279-1295, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.13156>, ANKARA-TURKEY
- Üstündağ, A. (2014). Yapısal aile danışmanlığı ve bir olgu örneği. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, (33).
- Wideman, J. L., & Wideman, E. (1995). Family Systems-Oriented School Counseling. *The School Counselor*, 43(1), 66-73.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Zimmer-Gembeck, M. & Locke, E. (2007). The socialization of adolescent coping behaviours: relationships with families and teachers. *Journal of Adolescence*, 30 (1), 1-16.